

Maakuntaohjelman 2026–2029 liite, sidosryhmien hankeideat ja -tarpeet

Vastaaajia 35, (6.10.2025)

ALATAVOITE	IDEAT JA TARPEET	RAHOITUSVAIHTOEHDOT	VASTAAJA/TOTEUTTAJA-ORGANISAATIOT
1. Rohkeita TKI-tekoja	1. Kierrätys ja rakennetun ympäristön innovaatiot - Kierrätystoimintaan liittyvä tutkimus ja tuotekehitys (mm. asfaltin jalostus) - Rakennetun ympäristön pilotit, kiertotalousratkaisut, luontoratkaisut ja niiden vaikuttavuuden todentaminen - Kiertopuun käyttö rakentamisessa - Modulaaristen energiavarastojen kehittäminen ja pilotointi - LAB Wood -klusterin vahvistaminen (mekaaninen puunjalostus, rakennuspuutuotteet) - LUT:n rakennus- ja yhdyskuntatekniikan koulutus, puutuotteiden tuotantoketjut, digitalisaatio ja automatisointi 2. Digitaalisuus ja teknologia - Uusien kumppanuuksien ja klusterien rakentaminen (esim. E-mobility SuperCluster, puolustus- ja kaksikäyttöteollisuus, softa-ala) - Softa-ala ja digitaaliset ratkaisut yrityksille - Deep Tech Competence Enhancement for the Digital Transition - Digitalisaation ja teknologian hyödyntäminen yritysten ja palveluiden kehittämisessä - Elinkeinojen kehittäminen turvallisuus-, kriisinhallinta- ja puolustussektorilla mm. kaksoiskäyttöteknologioiden kehittäminen 3. Elintarvikekeskittymä - Kestävän elintarviketuotannon kehittäminen (kasviproteiinituotteet, kuluttajakokeilut, julkiset hankinnat) - Elintarvikeklusterin kehittäminen ja pilotointi	EAKR, Horizon, Business Finland, kuntarahoitus, EU/alueelliset, ESR+, Suomen Akatemia, Erasmus+, Leader, säätiöt, yritysrahoitus, omarahoitus, tulorahoitus, ulkopuolinen rahoitus, Kollin säätiö, Lahden ekosysteemisopimus, EIT FOOD	Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy, LUT, LAB-amattikorkeakoulu / LAB Wood / LAB Teknologia & kiertotalous, Hollolan kunta, Heinolan kaupunki, LSK Solutions Oy, Helsingin yliopisto, Lahden Tilakeskus, Lahden kansanopisto / Vapaa akatemia, LUT-yliopisto, PLRY, MHY Päijät-Häme, MTK Itä-Häme, Päijät-Hämeen Liikunta ja Urheilu ry, Koulutuskeskus Salpaus, Päijät-Hämeen liitto, kunnat
	4. Oppilaitokset ja TKI-yhteistyö - Alueellinen TKI-kasvupolkumalli PK-yrityksille - Korkeakoulujen ja yritysten yhteinen TKI-toiminta, tutkimusallustat ja kansainväliset yhteydet - Yritysten entistä vahvempi ohjaaminen TKI-rahoituksen piiriin, yrityksissä kaivataan konkreettista tietoa siitä, millaisiin hankkeisiin rahoitusta voidaan käyttää, kuka voi ja millaisia ehdoin. - Klustereihin on tärkeää viedä tietoa TKI-rahoituksen mahdollisuuksista, yrityksille systemaattisesti tietoa klusteritoiminnasta - Korkeakoulujen palvelujen tehokkaampi tarjoaminen yrityksille (esim. testauspalvelusetelit) - Maisteriohjelma Ruokavienti ja gastronomia - Toisen asteen ammatillisen koulutuksen kytkeminen TKI-toimintaan - Sport-tutkimusinfrastruktuuri ja liikunta-innovaatiot - Laboratorio- ja oppimisympäristöjen laajempi käyttö (esim. PH-LABRA) - Puurakentamisen, biotalouden ja ympäristöteknologian hyödyntäminen uusissa tutkimus- ja kehitysprojekteissa yhteistyössä korkeakoulujen kanssa - Lahden Teollisuusseuran, alueen yritysten ja LUT-yliopiston kehittämän Tulevaisuuden Osaajat -ohjelman yhteistyömallin jatkaminen - Planetaarisen terveyden ja hyvinvoinnin yhteistyöryhmä maakuntien kuntien yhteistyön vahvistamiseksi		Teollisuusseura, Yliopistokeskus, Hyvinvointialue

2. Lahti on Euroopan kansainvälisimpiä opiskelija-kaupunkeja	1. Opiskelijoiden ja kansainvälisten osaajien integrointi työelämään • Opiskelijoiden hyödyntäminen kunnassa (harjoittelupaikat, asuinpaikat kuntakeskuksessa) • Kv-opiskelijoiden osaamisen tuotteistaminen ja sijoittuminen alueen yrityksiin • Kv-opiskelijoiden parempi integroituminen suomalaiseen työelämään ja jääminen Suomeen opintojen jälkeen • Kansainvälisten opiskelijoiden harjoittelu- ja työelämäyhteyksien sekä työllistymisen ja yrittäjyyden tukeminen • Kansainvälisille opiskelijoille suunnattujen joustavien koulutusmallien ja koulutustarjonnan kehittäminen • Huippu-urheilijamyönteisen korkeakoulun toimintamallin kehittäminen kv-opiskelijoille • Kansainvälisten koulutusohjelmien kehittäminen ja lisääminen alueen osaamistarpeet tunnistaen • Kunta kehittää systemaattisempaa toimintamallia hyödyntää opiskelijoita /tarjoten harjoittelupaikkoja kunnassa. Opiskelijoille halutaan tarjota asuinpaikkoja myös kuntakeskuksen alueella 2. Koulutuksen ja osaamisen kehittäminen • Uudet kansainväliset maisteriohjelmat (esim. Ruokavienti ja gastronomia) • Planetaarisen terveyden professuurin perustaminen (ympäristö- ja elintarviketeemat, hyvinvointi ja terveys) • Koulutuksen, viestinnän ja kohtaamisten kehittäminen kieli- ja kulttuuritaitojen vahvistamiseksi sosiaali-, terveys- ja pelastuspalveluissa • Ohjaus, neuvonta ja viestintä ammattilaiseksi kasvamiseen	EAKR, ESR, omarahoitus, kansallinen rahoitus, ESR+, Erasmus+ Sport, säätiöt, yritykset, kunnat, OPH, OKM, AMIF, CERV, TEMin kotoutumisen ja työllisyysedut	Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy, LUT, LAB-ammattikorkeakoulu / LAB Teknologia & kiertotalous, Hollolan kunta, Heinolan kaupunki, Lahden kansanopisto / Vapaa akatemia, LUT-yliopisto, Lahden Yliopistokampus, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Koulutuskeskus Salpaus, Päijät-Hämeen liitto, kunnat
	3. Oppilaitosten, yritysten ja kuntien yhteistyö • Korkeakoulu-opiskelija-yritys -innovaatiomalli (esim. LAB Wood, FH Salzburg, yritysverkostot) • Teknologian ja innovaatioiden siirto sekä hyvien käytänteiden vaihto eurooppalaisella tasolla • Puutekniikan ja rakennuspuutuotteiden tuotantoketjujen koulutuksen ja yritys yhteistyön kehittäminen • Kampuksen kehittäminen siten, että kaikki yliopistot/korkeakoulut toimivat fyysisesti samassa • Oppilaitosten, opiskelijoiden ja tutkimusyhteistyön mallin kehittäminen elinvoimaisuuden ja vetovoiman vahvistamiseksi, ns Heinolan mallin laajentaminen - opiskelijoiden oppimisen, kaupungin/kunnan kehittämistavoitteet ja tutkimuksellisen näkökulman yhdistäminen • Korkeakoulujen roolin vahvistaminen koko maakunnan kehittämisen vetureina 4. Kansainvälinen yhteistyö ja liikkuvuus • Kansainvälinen yhteistyö (korkeakoulut, yritykset, verkostot) • Kampusalueiden innovaatiot ja TKI-toiminta • Uudet liikkumisen muodot • Kehitysyhtiön tarjoamat kansainväliset harjoittelupaikat		
3. Uusia kumppanuuksia ja arvoketjuja	1. Elintarvikeala ja vienti • Elintarvikealaan liittyvät kehittämistarpeet ja invest-in-toiminnan lisääminen Päijät-Hämeeseen • Elintarvikeviennin kasvattaminen, erityisesti Salpausselän vesi -brändin hyödyntäminen • Solumaatalouden arvoketjut ja terveyslähtöiset elintarvikkeet vientituotteiksi • Hartolassa elintarvikekiinteistö, johon tarvitaan uusi toimija		

	2. Yritysten kasvu, kansainvälistyminen ja investoinnit - Invest-in-toiminnan lisääminen ja yritysalueiden markkinointi sijoittujille - Kv-kasvupolku: alueellinen palvelukokonaisuus pk-yritysten kansainvälistymiseen - Uusia kumppanuus- ja rahoitusmalleja yritys–korkeakouluyhteistyöhön (esim. asiantuntijavaihto) - Eri kuntien kansainvälisesti toimivat yritykset kootusti mukaan - Kansainvälisten konferenssien ja tapahtumien projektointi ja rahoitus - Startup–hautomo- ja kiihdytysohjelmat - Uusien toimijoiden kehittäminen ja sijoittuminen (esim. tehdaskiinteistöt Hartolassa) - Business Exchange Program: matalan kynnyksen kansainvälistyminen ja sijoittumiskokeilut 3. Rakentaminen, kiertotalous ja teknologia - Finnish Building Method –klusteri: modulaarinen ja kestävä rakentaminen, vientikeskittymä - Koko arvoketjun ratkaisut: betoni, puurakentaminen, materiaalit, teknologiat, tutkimus - Rakentamisen kiertotalouden ratkaisut: kestävä betoni, purkaminen, hiilineutraali rakentaminen - Mekaaninen puunjalostus ja teknologiateollisuus viennin ja arvonlisän tekijänä - LAB Wood: työelämälähtöiset harjoittelupaikat, kansainvälinen koulutusyhteistyö - Sijoittumismahdollisuudet kierrätysalueelle - PK-yritysten vientiliiketoiminnan tukeminen ja kynnyksen madaltaminen - Julkisten hankintojen mahdollisuuksien hyödyntäminen rohkeiden TKI-toimien ja arvoketjujen edistämiseksi, esimerkiksi rakentamisen ja kiertotalouden aloilla	EAKR, kansalliset rahoituskanavat, Interreg, Leader, EU-ohjelmat, tulorahoitus, omarahoitus, tukirahoitus, säätiöt, yritykset, Ely Uusimaa, Business Finland	Lahden Seudun Kehitys LADEC Oy, LAB-ammatti–korkeakoulu / LAB Teknologia & kiertotalous, Hollolan kunta, LSK Solutions Oy, Hartolan kunta, Sysmän kunta, Heinolan kaupunki, PLRY, MHY Päijät–Häme, MTK Itä–Häme, Heinolan kaupunki, Lahden Tila–keskus, Lahden kansanopisto / Vapaa akatemia, Päijät–Hämeen hyvinvointialue, LUT, kunnat, Päijät–Hämeen liitto
	4. Koulutus, osaaminen ja yhteistyö - Ammatillisen koulutuksen ja yritys yhteistyön kehittäminen osaamistarpeisiin vastaamiseksi - Osaamisen ennakointi ja sujuvat opintopolut yritysten, oppilaitosten ja korkeakoulujen yhteistyönä - Itä–Hämeen Opiston hyödyntäminen yrittäjyyskoulutuksissa ja kursseissa - Kansainvälisten yliopistojen ja korkeakoulujen yhteistyö (mm. kaksoistutkinnot, verkostot) - Perustutkimuksen vaikuttavuuden vahvistaminen ja tiedonsiirron prosessit yritys yhteistyössä 5. Hyvinvointi, liikunta ja matkailu - Hyvinvointi- ja liikunta-alojen kansainvälisten kasvupolkujen kehittäminen - Yritysten osaamisen vahvistaminen hyvinvointi- ja liikuntapalvelujen tuotteistamisessa - Liikunta-alueiden kehittäminen ja saavutettavuus, ekologiset ja kiertotalousmateriaalit - Luontomatkailun ja vesistömatkailun kehittäminen, matkailun edistäminen tieverkoston kunnostuksella - Hotelli-investointi kuntaan - Kärkölen Helvi Sipilä Center ja karavaanari –parkki 6. Verkostot, kumppanuudet ja innovaatiot - Kansainvälisten ja kansallisten hankeverkostojen hyödyntäminen uusien hankeideoiden syntymisessä - Kv-hankeissa fyysisen aktiivisuuden ja luontolähtöisten hyvinvointipalvelujen kehittäminen - Kv-kumppanuuksien ja verkostojen lisääminen - Kv-tutkimusinfrastruktuuri pk-yritysten kansainvälistymisen tukena: LUT jäsenenä European Network of Living Labs (ENOLL) verkostossa, joka tarjoaa validointi ja testausympäristöjä, esimerkiksi accelup – alustan kautta, selvitetään miten voidaan hyödyntää alueen yritysten ja oppilaitosten innovaatiotoiminnassa - Yhteiskehittäminen hyvinvointi- ja terveysteknologiaratkaisuissa (korkeakoulu, hyvinvointialue, muut verkostot)		

	7. Rahoitus ja hanketoiminta • EU-verkostoihin ja rahoitushakuihin osallistumisen tehostaminen (hankeysikön tarve) • Hankkeiden kaupallistaminen ja rahoitus: pyritään kaupallistamaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa, ei pelkästään tukien varassa		
4. Vihreän siirtymän ja kiertotalouden edelläkävijä	1. Kiertotalous, kierrätys ja ekoteollisuus • Nostavan alueelle seuraavan neljän vuoden hankeaihoita voisi olla esimerkiksi: - Sijoittuvien yritysten löytäminen ekoterminaalialueelle, yritysten keskinäisen verkoston rakentaminen - Kiviaineksen hyödyntämisen mallit alueella - Maakunnallisten toimijoiden yhdistäminen alueen kehittämiseksi (suurempi resurssi, nopeampi eteneminen) - Kaavoituksen valmistettua multimodaaliterminaalin maakunnallinen lobbaus Väyläviraston listalle. - Ekologisten kompensatioiden käyttöönotto kaavoituksessa • Ekoteollisten alueiden ja logistiikkakokonaisuuksien kehittäminen (esim. Nostava) • Kierrätysalueen toteutuksen käynnistäminen maakuntakaavan mukaisella alueella, mikä edellyttää kiertotalouden yritysinvestointeja, lisäraiteen rakentaminen Hki-Lahti, multimodaaliterminaalin suunnittelun käynnistäminen Nostavalle. • Kiertotalouden GreenDeal-sitoumusten edistäminen yrityksissä ja kunnissa • Kestävyys- ja kiertotalousosaamisen jalkauttaminen laajasti eri toimijoille (myös sote-ala) • Konkreettiset kierrätyskampanjat ja -kisat kouluille ja kotitalouksille • Kierrätysmateriaalien käyttö rakentamisessa • Kiertotalouden vahvistaminen palvelutoiminnassa • Modulaarisen puurakentamisen kehittäminen ja liiketoiminnan edistäminen • Kiertotalouden kokeiluprojektit, kuten rakennusmateriaalien kierrätys, energiatehokkuuden parantaminen ja uusiutuvien ratkaisujen käyttöönotto teollisuusalueilla 2. Yritysten ja korkeakoulujen yhteistyö, osaaminen ja innovaatiot • Korkeakoulujen ja yritysten yhteistyön lisääminen (esim. testauspalvelut) • Rahoitusinstrumenttikoulutus yrityksille (kv- ja BF TKI-hankerahoitukset) • Symbioosien ja yritysklustereiden rakentaminen (myös pienyritysten kumppanuudet) • Työelämäprofessori kestävän puurakentamisen ja innovaatioiden teemasta • Startup-yritysten tukeminen (esim. EIT FOOD Helsinki hub, teknologia- ja kaupallistamistuki) • Uudet teknologiset ratkaisut hyvinvoinnin ja vihreän siirtymän edistämiseen	LIFE, EAKR, ESR, Interreg, EU-ohjelmat, kansalliset instrumentit, Leader, Ely-keskus, CircLIFE, Business Finland, säätiöt, yritykset	Hollolan kunta, LAB-ammattikorkeakoulu / LAB Teknologia & kiertotalous, Lahden Tilakeskus, Lahden kaupunki, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Lahden kansanopisto / Vapaa akatemia, Lahden Yliopisto, kunnat, Päijät-Hämeen liitto
	3. Hiilidioksidin hyödyntäminen ja energia • Hiilidioksidin hyödyntämisen arvoketju ja infrastruktuuri (mm. siirtoputki) • Biokaasu-, aurinko- ja tuulivoimahankkeet • Paikallinen energiantuotanto ja uusiutuvat energiamuodot • Paikallisten ja pistemäisten energialähteiden hyödyntäminen ja elinkeinojen edistäminen • Tuuli- ja aurinkovoiman mahdollistaminen laajemmin (jokamiehenoikeus)		

	4. Saavutettavuus, liikenne ja matkaketjut • Lisäraiteen rakentaminen Hki-Lahti-välille • Multimodaaliterminaalien suunnittelu Nostavalle • Maakunnan sisäisen saavutettavuuden ja matkaketjujen kehittäminen (kestävä liikkuminen, digitaaliset ratkaisut, esteettömyys) Liikkumisen edistäminen eri ikäryhmissä, myös palvelumuotoilun ja teknologian keinoin • Joukkoliikenteen kehittäminen matkailun tarpeisiin (mm. Hop on – Hop off -järvimatkailu) • Yritysten saavutettavuusinvestoinnit ja niiden hyödyntäminen kilpailutekijänä • Tie nro 612:n kunnostus ja turvallisen pyöräreitin rakentaminen 5. Kestävä rakentaminen ja tilojen käyttö • Rakennusten ja tilojen käyttöasteen tehostaminen • Rakennuttamisen ja ylläpidon ilmastomuutokseen varautuminen (esim. helle, tulvat, lumikuormat) • Talonrakennuksen hankintakriteerit: luonto, vähähiilisyys, kiertotalous • Kiinteistöjen uusien käyttötapojen kehittäminen sekä purkamisesta saatavien elementtien hyödyntäminen rakentamisessa. Vetovoimaisen ja houkuttelevan asumisen yhdistäminen kiertotalouteen mm. purettavien rakennusten elementtien hyödyntämiseen yhteistyössä alan yritysten sekä korkeakoulujen kanssa		
5. Puhdas luonto mahdollistaa kestävän tuotannon	1. Ilmastomuutos, luonto, ennakointi ja resilienssi • Ilmastomuutoksen vaikutukset materiaaleihin ja infraan, pitkän aikavälin riskien huomioiminen, ennakointi ja skenaariot • Ekologisten ja sosiaalisten vaikutusten tarkastelu taloudellisen rinnalla (esim. Doughnut economics) • Yritysten ja muiden toimijoiden osaamisen lisääminen ilmastomuutoksen positiivisten vaikutusten hyödyntämiseen • Ilmastokestävän teollisuuden ja uudistavan maa- ja metsätalouden vahvistaminen • Ilmastomuutoksen riskeihin varautuminen, erityisesti pohjavesien ja vesistöjen laadun turvaaminen • Metsien ilmastomuutoskestävyyden vahvistaminen • Metsä- ja järviluonnon resurssien vastuullinen käyttö, esimerkiksi lähiruoka, kalastus ja biopohjaiset tuotteet • Alueen toimijoiden, kuten yrittäjien, valmistautuminen luonnon ennallistamistoimien muutoksiin; materiaalihokkuutta käsittelevät työpajat, esimerkiksi järviruokon hyödyntäminen • Kestävän maa- ja metsätalouden kehittäminen • Luontokadon heikkenemisen estäminen ja luonnon elpymisen varmistaminen • Pohjavesialueiden hoito sekä niiden yhteys vesiensuojeluun ja virkistyskäyttöön • Vesien puhtauden varmistaminen (myös jätevedet) • Puhtaasta vedestä vientivaltti • Ilmastomuutokseen varautuminen palveluissa ja toimitiloissa • Ilmastomuutoksen valmistautuminen mm. hulevesien hallinnassa on yhdistettävissä turvallisuus-, varautumis-, luonto- ja asukkaiden viihtyvyyteen liittyvät arvot • Pikkusiniivien elinympäristöjen turvaaminen ja hyödyntäminen luontomatkailun kehittämisessä • Vesiensuojelurakenteiden, kuten kosteikkojen, painanteiden, järviruokosuodattimien ja laskeutusaltaiden, kartoittaminen uusille alueille • Kintterönsuon hulevesialtaan laajentaminen, yhteistyöhanke Lahti-Hollola. Tuo palvelisi Salpakankaan teollisuusalueen hulevesien hallintaa ja pohjavesien suojeluakin • Vieraslajien torjunta kaupunkiympäristöissä • Luonnon hyvinvointivaikutusten ja palvelujen kehittäminen eri väestöryhmille (esim. palvelutalojen pihat, puistot, metsät) • Planetaarisen terveyden ja kestävien elämäntapojen edistäminen	EU-ohjelmat, Horizon, Interreg, EAKR, säätiöt, julkinen hankerahoitus, yritykset, Ely Uusimaa, Leader, maaseuturahoitus, Business Finland, KELA, Suomen Akatemia, Helmi -ohjelma Maaseuturahasto / CAP, YM / Ely vesiensuojelu, pohjavesi, tulevat ennallistamiseen liittyvät rahoitukset, näihin vaikuttamiselle ja tiedon jakamiselle koko maakunnassa tarve (yhteistyö liiton kanssa)	Hollolan kunta, Lahden kaupunki, LAB-ammattikorkeakoulu, Lahden Tilakeskus, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Lahden kansanopisto / Vapaa akatemia, Lahden Yliopistokampus, PLRY, MHY Päijät-Häme, MTK Itä-Häme, Heinolan kaupunki, kunnat, Päijät-Hämeen liitto, Hämeen ELY (Kaakois-Suomen EVK)

	2. Luontopohjaiset palvelut, matkailu ja yritystoiminta • Geopark-toimintaan liittyvän yritystoiminnan (palveluja matkailijoille) synnyttäminen • Messilän alueen kehittäminen kansainväliseksi kohteeksi • Luontomatkailun kehittäminen • Luontoposiitiivisen liiketoiminnan tunnistaminen ja kasvun tukeminen • Luontokohteiden, vesistöjen ja lintualtaiden kunnostus ja niiden yhdistäminen matkailuun. Lajisto ja eliöstö käytävät Itämereltä Päijät-Hämeeseen • Luonnonarvomarkkinoiden kehittäminen ja viestintä maanomistajille • Vesipakkaamatoiminnan käynnistäminen 3. Kiertotalous ja kestävä liiketoiminta • Kiertotalousliiketoiminnan kehittäminen ja tukeminen (käyttöä pidentäminen, kestävä suunnittelu, huolto/korjaus, leasing) • Kestävyys- ja kiertotalousosaamisen jalkauttaminen yrityksiin ja toimijakentälle • Rakennusten tietomallipohjainen suunnittelu koko elinkaaren ilmasto- ja luontovaikutusten huomioimiseksi 4. Luontoposiitiivisuus ja viherryttäminen • Luontoposiitiivisuuden edistäminen yrityksissä • Päiväkotij- ja koulupihojen, asumisyksikköjen ja muun kaupunkiympäristön viherryttäminen monitieteisen tutkimustiedon pohjalta • Kaupungin palveluverkoston koulu- ja päiväkotipihojen viherryttäminen ja monimuotoisuuden vahvistaminen 5. Hyvinvointi, liikunta ja koulutus • Lasten, nuorten ja opiskelijoiden kestävä liikumisen edistäminen fyysisen ja henkisen hyvinvoinnin tukemiseksi (liikunta, luonnossa liikkuminen) • Luontopohjaisten hyvinvointipalvelujen kehittäminen (liikunnan, kulttuurin, matkailun ja terveyden yhdistäminen) • Koulutustarjonnan kehittäminen tukemaan osaamista luontopohjaisiin hyvinvointipalveluihin		
	6. Tutkimus, tieto ja vaikuttaminen • Tutkitun tiedon vahvistaminen ratkaisujen pohjana • Ihmisten asenteisiin vaikuttaminen kestävien elintapojen ja kulutuksen vähentämiseksi (planetaarinen ruokavalio, luontokontaktit, ympäristön saastumisen vähentäminen) • Suojelualueiden lisääminen ja eritasoisten suojelun mallien kehittäminen luontoympäristöille • Luonnon monimuotoisuuden tilan selvittäminen 7. Infrastruktuuri ja saavutettavuus • Tie nro 612:n kunnostaminen ja turvallisen pyöräreitit rakentaminen • Rakennusten ja tilojen käyttöasteen tehostaminen • Korvataan maalämpökaivot LSK-tekniologialla • Iäskäisen ympäristön kävely- ja saavutettavuusmahdollisuuksien parantaminen kaupunkilaisten näkökulmasta		

6. Luovuus ja teknologiat nostavat yritysten ja -lostusarvoa	1. Teknologiat, tekoäly, digitalisaatio ja automaatio • Tekoälyn hyödyntämisen systematisointi ja henkilöstön laaja koulutus • Tekoälyratkaisut matkailu- ja tapahtuma-alalle (asiakasanalytiikka, ennustemallit, tekoälyavustajat) • Tekoälyn, koneoppimisen, automaation ja digitaalisten ratkaisujen hyödyntäminen rakennetussa ympäristössä (tietomallit, digitaaliset kaksoiset, robotiikka, tietoturva) • Tietopääoman ja paikkatietojen sekä tekoälyn hyödyntäminen julkisen ja yksityisen sektorin yhteistyössä tuottaa lisäarvoa (esimerkiksi hankinnat, ostolaskut, kaavoitus, muu data/tietopääoma) • Tekoälyn ja digitalisaation osaamistason nostaminen ja hyödyntäminen kuntien, yritysten ja järjestöjen toiminnassa • Ajantasaisen laboratorioinfran ylläpito ja kehittäminen • Julkisen sektorin tietopääoman jakaminen asukkaita ja elinkeinotoimintaa hyödyttävästi, avoimen data hyödyntämismahdollisuuksien jalostaminen • Kauran beetaglukaanin kaltaisten funktionaalisten komponenttien hyödyntäminen sairauksien hoidossa – tämä voisi olla uusi avaus Päijät-Hämeen elintarvikeosaamiselle 2. Kansainvälisyys ja osaamisen hyödyntäminen • Kv-opiskelijoiden hyödyntäminen tuotekehityksessä ja yritysten kansainvälistymisessä (esim. elintarvikkeiden aistinvarainen arviointi) • Kansainvälisten opiskelijoiden ja kv-osaajien integrointi yrityksiin ja TKI-toimintaan • Yhteistyö kansainvälisten innovaatioekosysteemien kanssa (esim. Viikki Food Design Factory, Viikki Wood and Forest Innohub) 3. Luovat alat, aineeton arvонуonti ja yritystoiminta • Luovien alojen, softa- ja tekoälyosaamisen sekä aineettoman arvонуonnin yritystoiminnan kasvattaminen (kiihdyttämötoiminta, uusien yritysten houkuttelu) • Pop up -tyyppiset kokeilut uusille yritysideoille, yritysten ja kolmannen sektorin yhteistyön kehittäminen • Puhtaiden teknologioiden ja palveluiden kehittäminen ja käyttöönotto yrityksissä sekä julkisella ja kolmannella sektorilla • Luovien alojen ja digitaalisten palveluiden integrointi yritystoimintaan, kuten digitaaliset matkailupalvelut sekä virtuaaliset luonto- ja kulttuurielämykset • Muotoilun yhdistäminen kaupunkikokemukseen, valaistukseen ja digitaaliseen saavutettavuuteen	EAKR, kansalliset rahoitusmekanismit, Ely-keskus, Interreg, Business Finland, RR, säätöt, omarahoitus, tulo-rahoitus, YM / paikkatietoon ja kaavoituksen digitalisaation kohdennetut rahoitukset	Hollolan kunta, LAB-ammattikorkeakoulu / LAB Teknologia & kiertotalous / LAB Wood, Heinolan kaupunki, Lahden kaupunki, Lahden Tilakeskus, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, Visit Lahti, Heinolan kaupunki, kunnat, Päijät-Hämeen liitto, HVA
	4. Hyvinvointi, kulttuuri ja osallisuus • Hyvinvointialan tekoäly- ja digitalisaatioratkaisut (palvelujen kehittäminen, päätöksenteko, arjen sujuvoittaminen) • Kulttuuri-identiteetin ja rakennusperinnön hyödyntäminen hyvinvoinnin, osallisuuden ja alueellisen vetovoiman vahvistajina • Kestävän matkailun ja kulttuurihyvinvoinnin kehittäminen 5. Rakentaminen ja ympäristön seuranta • Rakennetun ympäristön tilan seurannan verkostot ja mallinnus (esim. ilmanlaatu, Lahti Air Modelling Centre) • Teollisen puurakentamisen ja siihen liittyvien ratkaisujen kehittäminen (robotiikka, tietomallit, tietoturva)		

7. Työtä ja toimeentuloa kylissä ja kaupungeissa	1. Asuminen, työpaikat ja liikkuminen maaseudulla • Maaseutukylien asumismahdollisuudet ja työpaikkojen syntyminen/pysyvyys lähellä • Pienyrittäjyyden lisääminen maaseudulla • Joukkoliikenteen puuttumista korvaavat kuljetusmuodot ja ratkaisut kylissä • Taajamakeskusten palvelujen kehittäminen houkuttelevammiksi työnteon ja asumisen paikoiksi • Toimiva ja turvallinen tieyhteys (esim. tie nro 612), pyöräreittien rakentaminen • Heinolan alueen älykkään palvelu- ja markkinointiviestinnän kehittämishanke, jolla luotaisiin perusta kaupungin ja alueen yritysten helposti asiakkaat saavuttavalle viestintä- ja palvelusalustalle • Heinolan älykkään paikallis- ja lähiliikenteen kehittämishanke • Yhteisöllinen asuminen ja puutarha-alueiden rakentaminen • Huovilan puiston kehittäminen ulkoilualueena 2. Yrittäjyys ja työllistyminen • Nuorten yrityssetelit, kesäyrittäjyyssetelit, räätälöidyt työllisyyttä edistävät mallit ja kokeilut • Uudenlainen jatkajakonsepti: nuorten ja omistajanvaihdoksen edessä olevien yritysten linkittäminen • Maahanmuuttajataustaisten asukkaiden yrittäjyyden tukeminen • Nuorten yrittäjyyden edistäminen (esim. 4H-yrittäjät, nuorisojärjestöt) • Moninaisen yrittäjyyden ja yrittäjyysosaamisen vahvistaminen ammatillisessa koulutuksessa • Yrittäjämyynteisyyden, rinnakkaisyrittäjyyden ja luovien alojen verkostojen vahvistaminen • Lähiruokatutannon ja -yritysverkoston tukeminen • Yhteiskunnallisten yritysten kiihdyttämömallit ja kasvustrategiat • Osaamisen ja osaajien monipuolinen hyödyntäminen yritysten tarpeisiin • Kohtaannon eli yritysten työvoiman saatavuuden ja työttömien työllistymisen edistäminen, mm. nuorten työllisyyden edistäminen, välityömarkkinat, kuntalisän tutkiminen, opinnollistaminen työpajoilla 3. Kylien ja yhteisöjen aktivointi • Kyläturvallisuushanke: kylien asukkaiden vuorovaikutuksen, osallisuuden ja toimijuuden vahvistaminen • Kylien aktivointi ja hyödyntäminen • Kylien yhteisöllisen potentiaalin hyödyntäminen yrittäjyyden alustana (kyläkoulut, yhteiskäyttötilat, yhteisöllinen liikenne) • Koulun ja nuorisoseuran tilojen käyttö harrastustoiminnassa ja hyvinvoinnin tukemisessa • Kylien kehittäminen vahvistamalla kylien osallisuutta ja yhteisöllisyyttä sekä pito-, veto- ja lumovoimaa kylätoimintaa yhteiskehittämällä sekä kyläpalveluiden uusien tuottamisen tapojen kehittäminen"	Maaseuturahoitus, Leader, ESR+, EAKR, Sitra, tulorahoitus, omarahoitus, säätiöt, kunnat, Ely Uusimaa	Hartolan kunta, Hollolan kunta, Sysmän kunta, PLRY, MHY Päijät-Häme, MTK Itä-Häme, Lahden kansanopisto / Vapaa akatemia, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, LAB-ammattikorkeakoulu, LUT-yliopisto, Heinolan kaupunki, Kärkölä, Päijät-Hämeen liitto, kunnat
	4. Yhteistyö ja osallisuus • Järjestöjen, kuntien ja yrittäjien yhteistyön tukeminen palvelutuotannossa ja työllistämisessä • Kolmannen sektorin, kuntien, yritysten ja hyvinvointialueen yhteistyön vahvistaminen tietoperustaisessa palvelutuotannossa • Osatyökykyisten, työttömien ja heikommissa työmarkkina-asemassa olevien osallistumisen edistämisen työelämään (mm. yhdistysten ja urheiluseurojen kautta) • Pop-up-opastus ja monikielinen ohjaus erityisesti nuorille ja maahanmuuttajataustaisille yrittäjille 5. Työllistyminen ja työelämäpolut • Kevytyrittäjyyden edistäminen (kevytyrittäjäyhteisö, neuvonta, mentorointi, tilat, laitteet) • Työllistymisen polkujen kehittäminen yhdyskuntaseuraamusasiakkaille ja valvotussa koevapaudessa oleville (esim. ESR+ -hankkeet) • Opiskelijoiden ja työelämän ulkopuolella olevien yrittäjyyden tukeminen • Työllistäminen ja yritystoiminnan laajentaminen maaseudulla • Nuorten yrittäjyyden ekosysteemi, koko maakunta nuorten yrittäjyyden edistämisen mallialueeksi.		

8. Kestävää matkailua, tapahtumia ja elämyksiä	1. Matkailun ja elämysteollisuuden kehittäminen • Geopark-toiminnan matkailupotentiaalin lisääminen ja yritystoiminnan synnyttäminen • Matkailu- ja elämysteollisuuden veturiyritysten, suur tapahtumien ja urheilukohteiden ympärille rakentuvien yritysverkostojen kehittäminen • Kansainvälisten urheilutapahtumien verkostohankkeet (esim. Sport-innovaatiokaupungit) • Tainionvirran alueen kehittäminen ja markkinointi • Matkailubrändin jatkojalostaminen ja näkyvyyden kasvattaminen • Digitaalisten ratkaisujen kehittäminen matkailupalveluihin • Maakunnan yhteinen elämystapahtumien brändi ja ympärivuotinen tapahtumakalenteri • Tapahtumamatkailun timanttisarja – kansainvälisesti vetovoimaiset päätapahtumat • Aktiivinen suositteleva matkailu matkailussa • Suur-Päijänteen sisävesiliikenteen ja poikittaisliikenteen kehittäminen – > Suur-Päijänne työryhmä • Kulttuuripääoman hyödyntäminen (mm. tapahtumat, museon ”aarteet”) ja digitalisointi, niiden tarjottaminen matkailijoille ja yritys yhteistyö • Veneilyn, pyöräilyn ja retkeilyn reitistöjen kehittäminen ja tuotteistaminen yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Olemassa olevien reitistöjen hyödyntäminen. • Heinolan visuaalisen kaupunkikokemuksen, tapahtumien ja paikkojen markkinointi valaistus- ja so-meosaamisen avulla • Kimolan kanava osana Päijännettä • Sahti-hanke: kulttuuri, matkailu, teollinen tuotanto • Hiihdon MM29 näkyvyyden maksimaalinen hyödyntäminen • Tapahtumateollisuuden yhteistyön lisääminen Pohjoismaiden ja Baltian alueen kanssa 2. Hyvinvointi- ja luontopalvelut, kulttuurihyvinvointi • Luontomatkailun sekä luontolähtöisten hyvinvointipalvelujen liiketoiminnan kehittäminen • Vesistö- ja luontomatkailun edistäminen, mm. yritys yhteistyö, palveluiden muotoilu ja paketointi, yhteis-markkinointi • Geomatkailun ja kulttuurihyvinvointimatkailun kehittäminen, erityisesti esteettömyyteen panostaminen • Henkilöstön pito- ja vetovoiman edistäminen vapaa-ajan palveluilla • Green Cultural House -konsepti: kestävään infrastruktuuriin ja kulttuuritoimintaan panostaminen, esteettömyys ja kulttuuriarvot huomioiden • Luonnon ja kulttuurin hyvinvointivaikutusten esiin tuominen, hyödyntäminen sekä saavutettavuuden parantaminen ja esteettömyyden huomioiminen.”	EU-ohjelmat (EAKR, Interreg, Horizon Europe), Ely-keskus, Leader, Päijät-Hämeen liitto, maaseuturahojus, kunnat, yritykset, ESR, OPM/OPH/Avi kävelyn ja liikkumisen edistämisen rahoitukset	Visit Lahti, Hollolan kunta, Sysmän kunta, Lahden kaupunki, LAB-ammattikorkeakoulu, Iitin kunta, Mallusjoen Nuorisoseura ry., LUT-yliopisto, Heinolan kaupunki, Iitin kunta, Päijät-Hämeen liitto, kulttuuritoimijat
	3. Koulutus ja osaaminen • Ammatillisen koulutuksen kehittäminen matkailustrategian osaamis- ja toteutustarpeisiin • Ammatillinen koulutus tapahtumien toteutuskumppanina • Ruokamatkailun kehittäminen (yhtymäpinta Ruokavienti ja gastronomia -maisteriohjelmaan) 4. Infrastruktuuri ja saavutettavuus • Toimiva ja turvallinen tieyhteys (esim. tie nro 612), pyöräreittien rakentaminen • Kestävät rakenteet luontokohteissa (opastukset, esteettömyys) • Päijät-Hämeen matkailupalvelujen digitaalinen löydettävyyden ja ostettavuus Veneilyn, pyöräilyn ja retkeilyn reitistöjen kehittäminen ja tuotteistaminen yhdessä alueen toimijoiden kanssa. Olemassa olevien reitistöjen hyödyntäminen Torin ja sataman alueen kehittäminen ja elinvoimaisuuden edistäminen, suunnittelu ja käytännön toimenpiteitä.		

	5. Yritystoiminta ja verkostot • Yritysverkostojen konseptointi ja kehittäminen matkailu- ja tapahtuma-alalla • Uusien veturi-investointien houkuttelu alueelle • Elämyseskeittymien rakentaminen, joissa yhdistyvät osaaminen, yrittäjyys ja laadukas asiakaskokemus • Tiiviin yhteistyön rakentaminen ja edistäminen yritysten ja muiden toimijoiden kanssa matkailun ja elinvoimaisuuden edistämiseksi. 6. Tapahtumien kehittäminen ja osallistuminen • Tapahtumakonseptien kehittäminen ja kansainvälisten asiakkaiden huomioiminen • Tapahtumien ympärivuotisuus ja päällekkäisyyksien välttäminen (koordinointi) • Helppo osallistuminen tapahtumiin (mm. esteettömyys, pysäköinti, tuotteiden ostettavuus) • Maailman laajuisesti kiinnostavat liikuntapaikat ja kansainväliset kilpailut. Kippiksen elämyksellinen valaistus ja kansainvälisten Frsibeegolf -kisojen järjestäminen • Heinolan tapahtumien, kulttuuriperinnön ja luontokohteiden kokoaminen yhdeksi vetovoimaiseksi kokonaisuudeksi (esim. lintutarha, kesäteatteri, festivaalit)		
9. Sujuvin ja yhteisöllisin arki Suomessa	1. Hyvinvointi, perhe ja osallisuus • Vanhemmuuden tuki, matalan kynnyksen palvelut, perheiden yhdessäolo ja yhteinen tekeminen • Osallisuuden vahvistaminen ja palveluiden kehittäminen koko elämänkaaren aikana, erityisesti heikommissa asemassa oleville • Henkilöstön veto- ja pitovoiman vahvistaminen 2. Kulttuuri, identiteetti ja yhteisöllisyys • Hollola-talon rakentaminen ja kulttuuritarjonnan lisääminen • Osallistava luonto- ja kulttuurikasvatus kaikenikäisille • Kulttuuri-identiteetin ja paikallisympäristön tukeminen • Yhteisöllisyyden ja elinvoiman vahvistaminen (esim. Hartolan yhteisöllisyys) 3. Kestävä elämäntapa ja ympäristö • Lasten ja nuorten liikkumattomuuden ehkäisy (välituntiliikuttamisen toimintamalli) • Lasten ja nuorten luonto- ja ympäristökasvatuksen vahvistaminen päiväkodeissa ja kouluissa • Lasten ja nuorten liikkumattomuuteen suunnitteilla Kestävä Häme (OP):n kanssa OPS liittyvää välituntiliikuttamisen toimintamallia • Planetaaristen elämäntapojen juurruttaminen (kestävä ja terveellinen liikkuminen, ruokavalio, kuluttaminen, asuminen) • Kestävyyden edistäminen yhteistyössä järjestöjen kanssa tutkimustietoon pohjautuen • Kestävä elämäntapa ja hyvinvointi (kestävä liikkuminen, ravitsemussuositusten mukainen ruokavalio, lähiruoka, kulutuksen kohtuullistaminen) • Ruokapalveluiden kestävyys ja ruokajätteen vähentäminen • Ruokapalvelujen kehittäminen ravitsemussuositusten mukaisesti (lähiruoka, elämyksellisyys) 4. Koulutus ja osaaminen • Ammatillisen koulutuksen kehittäminen kestävän elämäntavan osaamistarpeisiin • Luonto- ja kulttuurikasvatusosaamisen lisääminen kolmannen sektorin toimijoille (esim. partio, latu, kalastus, veneily, suunnistus) • Järjestöjen ja yhteisöjen toimintamahdollisuuksien tukeminen planetaarisen terveyden edistämiseksi neuvonnalla • Ennakointi- ja turvallisuustoimet ja valmiuksien lisääminen kolmannen sektorin, kylien ja asukkaiden kesken"	Kohderahoitus eri väylistä, EU-ohjelmat, säätiöt, Leader, ESR, Horizon Europe, Ely Uusimaa, kunnat, omarahoitus, maaseuturahoitus	Hollolan kunta, Lahden kaupunki, Lahden Tilakeskus, Päijät-Hämeen hyvinvointialue, LAB-ammattikorkeakoulu, Lahden kansanopisto / Vapaa akatemia, Lahden Yliopistokampus, Heinolan kaupunki, kunnat, Päijät-Hämeen liitto

	5. Teknologia ja saavutettavuus • Teknologisten ratkaisujen kehittäminen hyvinvoinnin ja saavutettavuuden edistämiseksi (esim. LABin esteettömyysosaaminen reitistöissä ja palveluissa) Liikunta ja hyvinvointi kilpailutekijänä, innovatiiviset ulkoilu- ja yhteisölähtöiset ratkaisut • Monitoimitalojen tilojen kehittäminen monipuolisemman käytön mahdollistamiseksi • Kuntalaisten digi-, tietoturva- ja tekoälytaitojen vahvistaminen • Haja-asutusalueiden tietoliikenneyhteydet ja liikkuvat palvelut • Panostukset digitaalisiin palveluihin, kuten etätyömahdollisuuksiin ja sähköisiin sote-palveluihin, sekä lähiliikuntaan ja arjen saavutettavuuden parantamiseen, kuten liikenneyhteyksiin ja esteettömyyteen • Digitaalisten palveluiden kehittäminen, avoimen datan hyödyntäminen sekä sähköisen asioinnin edistäminen muun muassa osallisuuden ja digitaalisen asiakaspalvelun kautta sekä etätyön monipaikkaisuuden tukeminen 6. Matkailu, liikkuminen ja infrastruktuuri • Markkinatutkimukset Lahden matkailuvalttien ja kohderyhmien selvittämiseksi (esim. viilennysmatkailu) • Sujuva arki toimivalla ja turvallisella tieyhteydellä (tie nro 612, pyörätie) • Sädökset ja ratkaisut liikenteen ja infrastruktuurin kehittämiseksi (esim. yhteiset kaapelit, kaivantojen hoito) • Heinolan sisäisen julkisen liikenteen, liityntäliikenteen ja suorien yhteyksien kehittäminen Helsinkiin, Lahteen ja lentokentälle kehittäminen 7. Yhteistyö ja resurssit • Kestävyyismurroksen edistäminen yhteistyössä järjestöjen kanssa • Hyvät resurssit sivistyspalveluissa ja kolmannen sektorin aktiivisuus		
--	--	--	--